

A MAGYAR NYELV ÜNNEPÉN 2025. november 13.

„...MI EZT A NYELVET SZERETNI TARTOZÁNK”

(Kazinczy Ferenc levelezése, 1808. február 22., címzett: Kölcsey Ferenc)

Emberségünkhöz hozzátartozik, hogy nem vagyunk egyedül. Családban születünk, nemzethez tartozunk, hazánk a föld, ahol élünk, ahol az előttünk járó nemzedékek kincseiből élünk.

Együvé tartozunk. Akik számára ugyanazt jelenti, hogy „ez a föld, melyen apáid vére folyt...” (Vörösmarty)

Akik számára akkor otthon ez a föld, ha „néha lábamhoz térdepel egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom.” (Radnóti)

Otthon, haza, anyanyelv: elválaszthatatlanul összefonódik. Voltak, akik megtapasztalták kényszerűségéből a hontalanság éveit. S nem kevesen vannak – ki tudja, miért? – legalább haló poraikban szeretnének itt, ebben a földben nyugodni, amelyről azt mondjuk, hogy ez a mi hazánk.

„Mi ezt a nyelvet szeretni tartozánk” – ízlelgetem a kijelentést. Szeretni, mert ezen a nyelven vettük birtokba a világot. Számunkra a magyar nyelv nem egyszerűen eszköz csupán. Sokkal több: anyanyelvünk, amely egybetart családot, népet, nemzetet.

Egy olyan világban, amelyben a kapcsolatteremtés nem ismer határokat, nagy a veszélye annak, hogy elveszítjük az igazi kapcsolatokat. A virtuális térben megjelenő írott szónak nincs hangszíne. A kimondott szónak éppen azért van semmivel nem pótolható ereje, hogy közvetlenül szól embertől emberig, lélektől lélekig.

Álmaim közé tartozik, hogy a magyar szó megint szép lesz...

Mert keservesen tapasztalom, hogy szavaink egyre kevésbé állnak össze mondatokká, egyre kevesebben vannak, akik képesek lennének arra, hogy megszólítsanak másokat, és még kevesebben azok, akik képesek arra, hogy meghallgassák a másik embert.

Világvégi hangulat uralkodik el társadalmunkban. Szűkebb és tágabb pátriánkban egyaránt. „Pusztulunk, veszünk, s mint oldott kéve, széthull nemzetünk.” (Tompai M.)

Fájdalmas tapasztalása sokaknak, ez a szétesés. A történelemfilozófus Toynbee egységesítő és megosztó tendenciákról beszél a világban. Vannak, akik félnek a nemzetek Európájától, pedig csak azok tudnak igazán közösséget teremteni, akik tisztában vannak önmagukkal, különbözőségeikkel és értékeikkel. Akik merik vállalni önmagukat: múltjukat, kultúrájukat, anyanyelvüket.

Babits Mihály írja: „Magyar vagyok: lelkem, érzésem örökséget kapott, melyet nem dobok el: a világot nem szegényíteni kell, hanem gazdagítani. Hogy szolgálhatom az emberiséget, ha meg nem örök magamban minden színt, minden kincset, ami az emberiséget gazdagíthatja? A magyarság színét, a magyarság kincsét! De mily balga volnék, ha ugyanakkor más színt, más kincset el akarnék venni, vagy meggyengíteni!” (Örökkék ég)

A magyar nyelv kincs mindenkinek, aki bátran magyarnak vallja magát.

Szállóigévé vált Kányádi Sándor kijelentése: „Nekünk egyetlen hazánk van: ez a magyar nyelv.”

Tudunk-e jól, igazul és szépen szólni? Mert meggyőződése, hogy ettől függ a jövőnk. Ez határozza meg egy nemzet lelkiállapotát. Az elhangzó szavak, mondatok, üzenetek.

Szakemberek számtalan tanulmányt írtak a magyarság lelkiállapotáról. Ahogy napjainkban vergődik a nyelvünk utcán, interneten, villamoson, parlamentben, televíziós vitákban, az szomorú diagnózisa sokféle betegségünknek.

Szent Benedek Regulájában van egy érdekes megjegyzés. Annak a testvérnek, akinek a feladata, hogy a közösséget ellássa a szükséges anyagiakkal, a lelkére köti: ha nincs mit adnia, legalább jó szót mondjon, mert „a jó szó jobb a legjobb adománynál”. (RB 31/14)

Érdemes volna körülnéznünk szűkebb pátriánkban, vajon nem fogytunk-e ki a jó szóból.

Eltűnődöm, mi is a szó. Nem hangsor, annál sokkal több. Nem betűk egymásutánja, ha leírjuk. Sokkal több. Talán nem értik félre: varázsszöveg. Illyés Gyula kijelentése villan be:

„Dörmögj, testvér, egy sor Petőfit, köréd varázskör teremődik.” (Haza a magasban)

A szóval képesek vagyunk néven nevezni a dolgokat. A világot. A szónak ereje van. Teremtő ereje. János evangéliumában olvassuk: Kezdetben volt az Ige. És: minden általa lett. (Jn 1,1)

A szó: erő. Hatalom. Lehet a szó vigasztaló, lehet bántó, sértő. Lehet építő és lehet pusztító. A szóval képesek vagyunk fölemelni a másik embert, de arra is, hogy földbe döngöljünk. Megtisztelő vagy megalázó. Éltető vagy gyilkos. A Példabeszédek könyvében olvasom:

„Amit mond az ember, annak a gyümölcséből fog jóllakni a teste, és amit a beszéde terem, azzal kell jóllaknia. Élet és halál van a nyelv hatalmában,” (Példabeszédek 18.)

„Mi ezt a nyelvet szeretni tartozánk...” – hallom újra a figyelmeztetést. Mert arra képes, hogy erősítsen minket. Arra képes, hogy gyökereinkkel belekapaszkodjunk az előttünk álló nemzedékekbe. Ez a nyelv segít, hogy ne szóródjunk szét gyökértelenül.

Az írástudók felelősségéről sokat beszéltek. Legalább annyira fontos, hogy a szólók, a megszólalók felelősségét se felejtsük el. Nyelvünk nem holt eszköz, hanem élő, eleven, éltető valóság, amelyet nem elég szeretni. Felelősen használni kell. Szólni kell, igazat, jót és szépet. Emberségünkhöz tartozik. És rólunk is beszél a nyelv: kik vagyunk mi, mai magyarok. Olyanok vagyunk-e, akik számára fontos az emberi méltóság, az emberi tisztesség, az emberi becsület. Olyanok vagyunk-e, akik közösséget akarunk-e formálni a különbözőségeinkből, vagy olyanok, akik akár a nyelvet is felhasználjuk arra, hogy a másik embert eltapossuk, ellehetetlenítsük, hazugsággal bemocskoljuk.

Igazat kell szólni. Tele van ez a világ álságos, gyilkos hazugsággal. Ne engedjük, hogy úrrá legyen világunkban a megosztás, a szétszakítás szelleme. Ami megosztó, ami hazug, az diabolikus: magyarul kimondva sátáni.

„Mi ezt a nyelvet szeretni tartozánk...” Mert képessé tesz arra, hogy közösséget teremtsünk és erősítsünk általa. Hogy erősítsük a lankadókat. Hogy bátorítsuk az elbizonytalanodókat. Amiben most élünk, fájó kimondani, egy széteső, hazug, gyilkos, jövőkép nélküli világ. Feladatot kaptunk mindnyájan: hogy legyünk őrzői az igaz és szép szónak. Hogy emberek maradjunk az embertelenségben. Hogy igaz szót szólva emberibbé tegyünk magunk körül a világot.